

Op pad met... Jolanda van Hasselt in Zundert

CV Jolanda van Hasselt

1976-1979	vooropleiding Hoger Beroepsopleiding, Etten Leur
1979-1984	lerarenopleiding 2e graad Biologie en 3e graad Huishoudkunde, Tilburg
1984-1988	lerarenopleiding 3e graad Plantenteelt en -verwerking, 's-Hertogenbosch
1984-1987	docent biologie, dierhouderij, plantenteelt en verwerking agrarische producten
1987-1988	commercieel medewerker Heidemij Arnhem
1988-2002	commercieel medewerker Boomkwekerij W.C. Dictus bv/Zundert bv
2002-heden	eigenaar boomkwekerij PCC van Hasselt, Zundert

Functies/vrijwilligerswerk

vrijwilliger Vogelrevalidatiecentrum Zundert
voorzitter ledenraad Treepport Zundert
en voorheen:
(bestuurs)lid Vogelwerkgroep Zundert
bestuurslid en lid fanfare St. Martinus Zundert

Er is een beweging in gang gezet

Jolanda van Hasselt heeft de ambitie om de biodiversiteit van het intensief gebruikte landschap in Zundert te vergroten. Ze verdient haar brood als boomteler, is actief binnen de coöperatieve boomkwekerijvereniging Treepport en zat jarenlang in het bestuur van het Vogelrevalidatiecentrum. Met die dubbele pet op probeert ze de kloof tussen boomkwekers en 'natuurvorsers' te overbruggen. Eenvoudig is dat niet, maar het onderzoek dat de Wageningse Wetenschapswinkel in Zundert uitvoerde geeft haar daarbij een steun in de rug.

Waar zijn we hier, wat is dit voor gebied?

“Zundert is een van de grootste gemeenten van Nederland. Bijna alle natuur die we in Nederland rijk zijn hebben we hier, bossen, heidevelden, vennen, noem het maar. Dus we zijn omgeven door een natuurlijke oase. Daar middenin ligt het boomteeltgebied. In het verleden hadden we hier veel meer boeren, maar door allerlei problemen zijn velen omgeschakeld, onder meer naar de boomkwekerij. De druk op de gronden is gigantisch. Bijna elke vierkante meter die beschikbaar is, wordt omgevormd naar boomkwekerij of aardbeienteelt. Zeker in het verleden ging dat heel vaak ten koste van de natuur. Van origine ben ik docent biologie. Als natuurliefhebber en beheerder wil je zoveel mogelijk natuur in je eigen omgeving houden en zie je overal misping links. Als je met diegenen die met de grond bezig zijn, of dat nou een aardbeenkweker, boomteler of veeboer is, de omslag zou kunnen maken om anders naar die gronden te kijken, dan is dat voor beiden, natuurvorser en teler, een win-winsituatie. Dat is de achterliggende gedachte van waar ik mee bezig ben.”

Wat was voor jullie de aanleiding om contact op te nemen met de wetenschapswinkel in Wageningen?

“Bij het Vogelrevalidatiecentrum zagen we heel vaak dieren met vergiftigings- en afschotverschijnselen. We dachten: hoe kan het nu dat we zoveel van die vogels binnen krijgen? Wat is hier nou structu-

reel fout? We hadden zoiets van er moet iets in onze biotoop zijn dat gewoon niet fit is. Misschien moeten we daar eens naar gaan kijken. We zijn toen op zoek gegaan naar mensen die ons daarbij konden helpen. Hoe we aan de wetenschapswinkel zijn gekomen? Ik denk dat we gewoon zijn gaan googelen en dachten daar kunnen we misschien wat halen. Op een gegeven moment hadden we drie opties, maar we hadden de beste klik met de coördinator van de wetenschapswinkel uit Wageningen. Die

proefde het best wat wij voor ogen hadden, waar ons probleem zat en waar de mogelijkheden lagen. De mensen van de wetenschapswinkel wilden toen van ons weten door wie het initiatief werd gesteund en met wie we wilden gaan samenwerken. We kregen de opdracht om allerlei andere partijen erbij te halen. Dus dan moet er een gemeente bij, de burger en de ondernemer, niet alleen de boomkweker. En dat zijn we toen op poten gaan zetten”.

Wilden die boomtelers zomaar meedoen aan het project?

“Nee natuurlijk niet.”

Maar uiteindelijk hebben ze dat wel gedaan?

“Dat komt dus door mijn twee petten. Ik zat toen bij het Vogelrevalidatiecentrum en was, en ben nog steeds, voorzitter van de ledenraad van Treeport, de belangenorganisatie van de boomkwekerijsector in West-Brabant. Ze kennen me. Sommigen vinden me een echte geitenwollentrien en anderen zeggen: nou er zit misschien toch wel wat in in wat ze zegt. Binnen Treeport heb je een klein percentage boomkwekers dat zeker open staat voor andere ideeën. Dat is een groep die heel natuurlijk en bio-

logisch kweekt. Je hebt een iets grotere groep die heel steriel werkt en alles kapot spuit en uittrekt wat niet in de kwekerij thuishoort. En je hebt de hele grote middenmoot. Als maar een klein percentage van die middenmoot naar de andere kant kruipt dan heb je een win-winsituatie.”

Hoe hebben jullie het onderzoek aangepakt, welke kennis is verzameld?

“Het onderzoek begon met het verzamelen van informatie over biodiversiteit en het landschap. Dat staat keurig op papier. Ja fijn, maar dan? Dan komt de praktijk en dan is het met name voor studenten ondoenlijk om grip te krijgen op dit bolwerk hier, omdat mensen heel gesloten zijn. Zeker te-

genover vreemde snoeshanen, die van alles over hun gebied en gronden willen weten. Dan haken ze af want het kan allemaal tegen je gebruikt worden. Tegen de studenten hebben we gezegd: kom gewoon een paar dagen, rij door dat landschap, schrijf op wat je ziet en stap bij die mensen binnen. Dat hebben we nooit georganiseerd kunnen krijgen. Want ook bij studenten is de druk hoog en moet er heel veel in heel korte tijd gebeuren. Dus er is heel veel informatie achter de pc of uit boeken verzameld. Natuurlijk moet je die basis hebben. Maar om verder te gaan moet je die achter je laten en moet je gewoon met je neus in het veld lopen, klaar. Wij vinden dat dat te weinig is gebeurd.”

Dat is stevige kritiek op het onderzoek.

“Ja maar dat is niet negatief bedoeld, dat is gewoon de realiteit. De vaardigheden om ergens binnen te komen hebben studenten echt niet. En zeker niet bij dit soort gevoelige onderwerpen. We hebben dat gewoon laten gebeuren, als Vogelrevalidatiecentrum. De studenten hadden een aanleverplicht bij de wetenschappers van het project. En op zeker moment hebben die zelf ingegrepen en er een senior-onderzoeker bijgezet om het onderzoek verder vorm te geven. Dat was een perfecte stap.”

Hoe is de stap gemaakt naar praktische aanbevelingen?

“Dat hebben we samen met de onderzoekers gedaan. Zij kwamen met prachtige

voorbeelden van wat elders in het land gebeurt. Een voorbeeld is het ontwerp van een schutting. Veel mensen plaatsen een schutting om hun tuin. Prima, maar hou dan de onderste twintig centimeters vrij, zodat die egel of woelmuis kan migreren door al die tuintjes. Dat had ik zelf nooit verzonnen, heel simpel.

Bij de boomkwekers is ook heel veel kennis aanwezig. Wij hebben gekeken naar praktische dingen die wij denken te kunnen invullen. We kunnen wel heel idealistisch tegen boomkwekers of aardbeientelers zeggen: "Jongens jullie hebben allemaal wel ergens een overhoekje. Dat kun je schoonhouden door te spuiten, maar je kunt er ook een bloemenmengsel zaaien." Mijn broer zegt dan, ja, prachtig Jolanda, maar ik wil

niet een mengsel dat zo gaat uitzaaien dat ik daar nog jarenlang negatieve onkruiden van heb. Want of je een bloemenrand langs een autoweg zaait of op je eigen akker, dat is een wereld van verschil. Wij onderzoeken nu geschikte mengsels voor de akkers."

Hoe hebben jullie de uitkomsten van het onderzoek gedeeld?

"We hebben een kennismarkt georganiseerd waarbij de verschillende thema's aan bod kwamen. Hoe kan de biodiversiteit in mijn achtertuin vergroot worden? Dat was dus voor de burger. Wat kunnen waterschappen en overheden voor ons betekenen? Wat kunnen we doen op velden die van de gemeente of van buitenlui zijn? Wat kunnen we doen aan vlechthekken? We

hadden tafels met deskundigen, mensen van het Brabants Landschap, mensen van het waterschap, mensen van de gemeente Breda die de wegbermen met prachtige bloemenmengsels inzaaien, mensen van het IVN, van de stichting heggenland-schap. De scholen hadden we uitgenodigd, alle burgers uit de regio, alle boomtelers. Iedereen kon aan de tafel gaan zitten waar het thema besproken werd waar hij meer van wilde weten. Heel veel boomtelers zaten bij: hoe kan ik nu beter composteren? Hoe kan ik mijn overschotten gemengd met afvalstromen van derden tot goede compost maken die ik weer in mijn teelt kan gebruiken? Dat was echt hartstikke leuk. Ik vond het heel bijzonder om te ervaren dat we al die verschillende belanghebbenden bij elkaar kregen. Als we dit project tien jaar geleden hadden willen opstarten was het niet gelukt. Toen was de stemming heel anders. Nu realiseren we ons veel meer dat natuur en de ondernemer elkaar nodig hebben. En we staan ook meer voor elkaar open. Door met elkaar om tafel te zitten, zijn we een stuk verder gekomen. De link met het waterschap en de natuurjongens is toen wel op die avond gelegd. Het maaisel uit de watergangen en de plaggen van de heide gaan nu voor compostering richting boomkweker of richting aardbeienteler."

Biedt ook het onderzoeksrapport zelf concrete handvatten om mee aan de slag te gaan?

"Ja, het is echt in jip-en-janneketaal geschreven, zodat mensen kunnen ontdek-

ken wat er met hun kleine tuintje allemaal mogelijk is, bijvoorbeeld een vlinderstruik, bodembedekkers en dat soort zaken. En alle niet-praktische ideeën zijn van tafel geveegd en hebben het rapport niet gehaald. We hadden op een gegeven moment ideeën over hagen die door vrijwilligers onderhouden zouden worden. Nou die vrijwilligers doen dat drie jaar heel leuk, maar dan is het feest over. Dan zijn er geen vrijwilligers meer en begint die haag uit de klauw te lopen met alle ellende van dien. Dat is een voorstel waar de boomteler opstandig van wordt: "Lig niet te zeiken dat ik van alles moet, want ik heb die haag er niet

voor niets uitgereden." Maar als hij ergens twee meter over heeft, wil hij daar best een krent of en Gelderse roos neer zetten."

Wat blijft er te wensen over?

"Hier zijn in het verleden veel bomen gerooid omdat ze midden op percelen stonden en veel heggen grotendeels weggehaald. Daar is niks mis mee als er maar ergens anders gecompenseerd wordt. Dat is heel weinig gebeurd en dat zouden we als gemeente en ondernemers veel meer moeten stimuleren. Het boek dat we vanuit Treeport samen met de gemeente en architecten hebben samengesteld, kan daarbij

helpen. Als ondernemers zich ergens nieuw willen vestigen of een bestaande loods willen aanpassen dan proberen wij handvatten mee te geven om hun omgeving zodanig inrichten dat dat een meerwaarde biedt. Dus dat ze ook aan erfbeplantingen doen, dat ze de loods iets anders neerzetten, dat er ook schuil- en leefomgevingen komen. Een inspiratieboek hebben we het genoemd. Het is geen verplichting, maar als je als boomkweker jouw verzoek voor een vergunning aan de hand van dit boek indient, dan krijg je die vergunning sneller dan wanneer je dat niet doet. Dat is eigenlijk ook wel een uitvloeisel van het project."

Het resultaat van het wetenschapswinkelproject is dus tweeledig: praktische handvatten voor boeren, burgers en buitenlui om de biodiversiteit te vergroten en een mentaliteitsverandering?

"Ja, beide. Maar praktische zaken moet je wel zelf vanuit je eigen omgeving invullen. Daar heb je geen wetenschapper voor nodig. Ik bedoel dat niet negatief. Wetenschappers kunnen het wel perfect verwoorden en in een mooi format gieten en er prachtige dingen bij zoeken. Dat krijgen wij weer niet voor elkaar. Maar de praktische voorbeelden die moeten wel uit de omgeving zelf komen. Het is allemaal niet zo wereldschokkend, maar het is een beweging die in gang is gezet."

RAOUL BEUNEN & BAREND HAZELEGER

Maatregelencatalogus

In het rapport van de Wetenschapswinkel Wageningen (Hoofwijk *et al.*, 2014) is een maatregelencatalogus opgenomen. Deze is niet in beton gegoten – er kunnen nieuwe maatregelen toegevoegd worden en niet-praktische verwijderd – maar vooral bedoeld om mensen te stimuleren om de biodiversiteit in Zundert te verhogen.

Enkele maatregelen, werking en beoogde uitvoerders:

1. Heggen planten langs wegen en percelen en herstel van onderbroken heggen of boomrijen.

Werking: het beter sluiten van het netwerk van heggen, hagen en boomrijen is de manier om de ecologische verbindingen in het gebied te herstellen. Daarnaast vormen de heggen, hagen en boomrijen ook een habitat voor veel soorten.

Actoren: gemeente, boomkwekers, agrariërs en lokale verenigingen voor landschapsonderhoud.

2. Maak agrarische bedrijven en erven van burgers in het buitengebied natuurvriendelijker.

Werking: door bijvoorbeeld achter het erf een bosje aan te planten of een overhoekje te laten verruigen, wordt het landschap kleinschaliger en aantrekkelijker voor diverse diersoorten. Takkenrillen, musterd- en steenhopen kunnen gebruikt worden om hopen te maken en een composthoop biedt onderdak aan soorten als de ringslang en de levendbarende hagedis.

Actoren: boomkwekers en burgers.

3. Maak tuinen natuurvriendelijker.

Werking: door her en der verharding te vervangen door struiken en vaste planten, door het graven van een vijvertje, door natuurlijker tuinafscheidingen (of het verwijderen van de onderste plank uit een schutting) kan een tuin aantrekkelijker worden voor bijen, wespen, vlinders, muizen, vogels enzovoort.

Actor: burgers en tuinconsulenten (zoals ingezet door bijvoorbeeld Landschapsbeheer Flevoland). De gemeente kan ondersteunend optreden, bijvoorbeeld door de verkoop van zadenmengsels.

4. Minder zuur water in poelen en sloten.

Werking: de zuurgraad van het water, met name in de agrarische productiegebieden, is over het algemeen wat aan de hoge kant voor veel dier- en plantensoorten. Door schelpen op de bodem van poelen en sloten te storten, zal het water minder zuur worden.

Actor: waterschap

5. Inzaaien van kruidenrijke vegetatie.

Werking: kruidenrijke vegetaties, zoals halfnatuurlijke graslanden met lage pioniersvegetaties in akkerranden, parken, wegbermen en dijken vormen een rijke habitat voor met name vlinders.

Actoren: gemeente, boomtelers en burgers.

Literatuur

Hoofwijk, H., J.D. Stobbelaar & L. van Os, 2014. Biodiversiteit in Zundert. Concrete maatregelen ter bevordering van de ecologische kwaliteit in de gemeente Zundert. Wetenschapswinkel Wageningen UR.